

ŞİİR

ŞİİR; duygu, düşünce ve hayallerin genellikle imge ve ahenk unsurları kullanılarak dizeler hâlinde anlatıldığı edebî türdür

DÜNYA EDEBİYATINDA ŞİİR TÜRÜNÜN TANINMIŞ ÖRNEKLERİ

İngiliz edebiyatında	Shakespeare'in (Şekspir)	soneleri
Amerikan edebiyatı	Edgar Allan Poe	Annabel Lee
Fransız edebiyatında	Baudelaire (Bodler)	Kötülük Çiçekleri
Fransız edebiyatında	Lamartine (Lamartin)	Göl
Fransız edebiyatında	Verlaine (Verlen)	Şiir Sanatı
Fransız edebiyatında	Aragon (Aragon)	Mutlu Aşk Yoktur
Şili edebiyatında	Neruda	Umutsuz Bir Şarkı
Alman edebiyatında	Goethe (Göte)	Doğu Batı Divanı
Alman edebiyatında	Rilke (Rilke)	Duino Ağıtları

TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİR TÜRÜNÜN TANINMIŞ ÖRNEKLERİ

Yunus Emre'nin	ilahileri	Mehmet Akif	Çanakkale Şehitleri'ne
Fuzuli'nin	gazelleri	Faruk Nafiz	Han Duvarları
Karacaoğlan'ın	koşmaları	Nazım Hikmet	Salkım Söğüt
Şeyh Galip	Hüsn ü Aşk	Necip Fazıl	Kaldırımlar
Namık Kemal	Hürriyet Kasidesi	Cahit Sıtkı	Otuz Beş Yaş
Abdulhak Hamit	Makber	Arif Nihat Asya	Bayrak
Tevfik Fikret	Yağmur	Attila İlhan	Ben Sana Mecburum
Cenap Şahabettin	Elhan-ı Şita	Fazıl Hüsnü Dağlarca	Mustafa Kemal'in Kağnısı
Ahmet Haşim	Merdiven	Sezai Karakoç	Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine
Yahya Kemal	Sessiz Gemi		

Tanzimat Dönemi Şiiri

- Tanzimat Fermanı'nın ilanından (1839) sonra siyasi ve sosyal alanda görülen Batı kaynaklı değişme ve gelişmeler şiire de yansır.
- **Şinasi'nin** 1859'da Fransızcadan çevirdiği şiirleri yayımladığı **Tercüme-i Manzume** adlı eserini, sonraki yıllarda özellikle Fransız şairlerden yapılan başka çeviriler izler.
- Bu şiirler aracılığıyla Türk edebiyatında yeni nazım biçimleri ve yeni kavramlar görülür.
- Tanzimat'a kadar aydın çevrelerde divan şiiri zevk ve anlayışı hâkimken Tanzimat'la birlikte Batı şiiri zevk ve anlayışı da tanınmaya ve ilgi görmeye başlar.
- Tanzimat şiiri, iki dönemde incelenebilir.

TANZİMAT ŞİİRİ BİRİNCİ DÖNEM

Tanzimat'ın
birinci döneminin önde gelen şairleri
Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal'dir.

Toplum için sanat
anlayışıyla eser verilir.

Dilde yalınlaşma
amaçlanır fakat
başarılamaz.

Divan şiirindeki parça
güzelliği anlayışının yerini
bütün güzelliği anlayışı
alır.

Biçimde (nazım şekli,
nazım birimi vb.)
genellikle divan şiiri
gelenğine bağlı
kalınırken içerikte yeniliğe
yöneliş görülür.

Fransız İhtilali'nin de
etkisiyle Batı'da yaygın
olarak kullanılan hak,
hukuk, vatan, özgürlük
gibi siyasi ve sosyal
temalar sıklıkla ele alınır

Şiirlere isim vermeye
(başlık konmaya) başlanır:
Besalet-i Osmaniyye ve
Hamiyyet-i İnsaniyye
(Hürriyet Kasidesi) gibi.

TANZİMAT ŞİİRİ İKİNCİ DÖNEM

Tanzimat'ın
ikinci döneminin önde gelen şairleri şairleri
Abdülhak Hamit Tarhan, Muallim
Naci ve Recaizade Mahmut Ekrem'dir..

Sanat için sanat anlayışıyla daha çok bireysel temalarda şiirler yazılmıştır.

Bu dönemde Recaizade Mahmut Ekrem'in "Güzel olan her şey, şiirin konusu olabilir." anlayışıyla hareket edilir, şiirin konusu genişler.

Batı şiirinin etkisiyle şiirde yeni biçimler kullanılır.

Birinci dönemde bir amaç olarak ortaya konan dilde yalınlaşma düşüncesi, bütünüyle terk edilir.

SERVETİFÜNÜN DÖNEMİ ŞİİRİ

Servetifünün dergisinin yazı işleri idaresine Tevfik Fikret'in gelmesiyle (1896) bu dergi etrafında toplanan ve aynı sanat anlayışını paylaşan sanatçıların oluşturduğu edebiyata Servetifünün Edebiyatı (Edebiyatıcedide) denir.

“Sanat sanat içindir.” anlayışının hâkim olduğu Servetifünün şiirinde şiirin konusu genişletilir. Şiirde yeni imgelerle beraber Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla dolu ağır bir dil kullanılır.

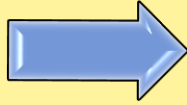
Servetifünün şiirinde parnasizm ve sembolizm etkisi ile biçim mükemmelliğine ve ahenge önem verilir. Göz için değil kulak için kafiye anlayışı benimsenir. Kimi zaman bir şiirde birden çok aruz kalıbı kullanılır.

Batı edebiyatından alınan sone ve terzarima nazım biçimleriyle birlikte özellikle serbest müstezat tercih edilir. Şiir düzyazıya yaklaştırılır, mensur şiir denemeleri yapılır.

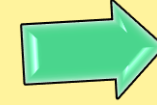
Fransız şiirinin etkisiyle anjanbumanlar (şiirde cümledeki anlamın dize ya da beyitte tamamlanmayıp sonraki dizelere geçmesi) görülür.

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ ŞİİRİ

Servetifünün
Dönemi'nin başlıca
şairleri Tefvik Fikret,
Cenap Şahabettin ve
Süleyman Nazif'tir.

İçinde yaşadıkları siyasi
ve sosyal yapıdan kaçıp
uzaklaşma isteği,
Servetifünün
sanatçılarını hayale
yöneltir. Bu yüzden
eserlerinde hayal-gerçek
çatışması önemli bir yer
tutar.

Karamsarlığın baskın
olduğu şiirlerde aşk,
ölüm ve tabiat sıklıkla
işlenen temalardır.

Hüseyin Cahit Yalçın'ın
Fransızcadan çevirdiği Edebiyat ve
Hukuk adlı makaleden dolayı
derginin kapatılmasıyla, dergi
etrafında toplanan sanatçılar
dağılır ve böylece Servetifünün
Dönemi sona erer (1901).

Dönemin şartları gereği siyasi
ve sosyal konulardan uzak
duran Servetifünün şairleri
içinde Tefvik Fikret, siyasi ve
sosyal konuları da işleyen
yegâne şairdir.

FECRİATİ TOPLULUĞU

- 1909 yılında yeniden yayımlanmaya başlanan Servetifünun dergisinde bir araya gelen ve Türk edebiyatındaki ilk beyannameyi (bildiri) yayımlayan Fecriati Topluluğu, eleştirdikleri Servetifünuncuların sanat anlayışını sürdürür.
- “Sanat şahsî ve muhteremdir.” sloganıyla ve sanat için sanat anlayışıyla eser veren Fecriaticilerin şiirlerinde işlediği başlıca temalar aşk ve tabiattır. Bu sanatçılar; Arapça, Farsça sözcüklerin, tamlamaların yoğun olduğu bir dille kapalı bir anlatımı yeğler. Serbest müstezat türünü geliştirir.
- Topluluğun öne çıkan şairleri Ahmet Haşim, Emin Bülent Serdaroğlu ve Tahsin Nahit’tir.
- 1912’de topluluk dağılmıştır.

SAF ŞİİR

Saf şiir (öz şiir); bir mesaj verme kaygısından uzak, amacı sadece estetik (güzellik) olan şiirdir.

Öğretici değildir, hikâye unsuru barındırmaz, genellikle bireysel temaları işler.

Saf şiirde ses ve söz, şiir oluşturma özelliğinde birleşir, dil ve anlam öğeleri, sezdirme ve çağrıştırmaya amacıyla bir araya gelir

Sembolizm etkisinin baskın olduğu saf şiirde estetik, sanatsallık ve bireysellik ön plandadır.

Şiir dilinin özelliklerine (imge kullanımı, kelimelerin duygu ve çağrışım değeri, çok anlamlılık, ahenk unsurları, söz sanatları, söz dizimi vb.) önem verilir.

Saf şiirin Türk edebiyatındaki öncüleri Ahmet Haşim ve Yahya Kemal Beyatlı'dır. Bu şairler, sanat için sanat anlayışıyla şiire özgü düşsel bir âlem kurmuştur.

Daha sonra Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas, Ziya Osman Saba, Yaşar Nabi Nayır ve Cahit Sıtkı Tarancı gibi şairler saf şiir anlayışını sürdürmüştür.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞİİRİ

1911’de yayın hayatına başlayan Genç Kalemler dergisinde toplanan şairler; kullandıkları dil, biçim, ölçü ve işledikleri temalarla Millî Edebiyat’ın oluşumunu sağlamıştır.

Türkçülük akımının savunucusu Mehmet Emin Yurdakul, Millî Edebiyat akımının öncü ismidir. Servetifünun şiirinin zirvede olduğu dönemde onun toplum için, yalın bir dille ve hece ölçüsüyle yazıp yayımladığı Türkçe Şiirler, Millî Edebiyat şiirinin habercisi niteliğindedir.

Tanzimat’ın ikinci kuşağından başlayarak Servetifünun ve Fecriati sanatçılarınca devam ettirilen bireysel temalarda ağır bir dille, aruz ölçüsüyle, sanatkârane üslupla şiir yazmaya ilk güçlü tepki Mehmet Emin Yurdakul’un yazdığı şiirlerdir.

Millî duyguları dile getiren bu şiirler, o dönemde büyük ilgi görmüş; bu şiirleri başka şairler tarafından yazılan, halk şiirine benzeyen şiirler takip etmiştir. Millî Edebiyat Dönemi şairleri, millî kaynaklara yönelmiş; yalın bir dil, hece ölçüsü ve genellikle dörtlük nazım birimi kullanmıştır.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞİİRİ

Millî Edebiyat Dönemi şairleri, millî kaynaklara yönelmiş; yalın bir dil, hece ölçüsü ve genellikle dördlük nazım birimi kullanmıştır.

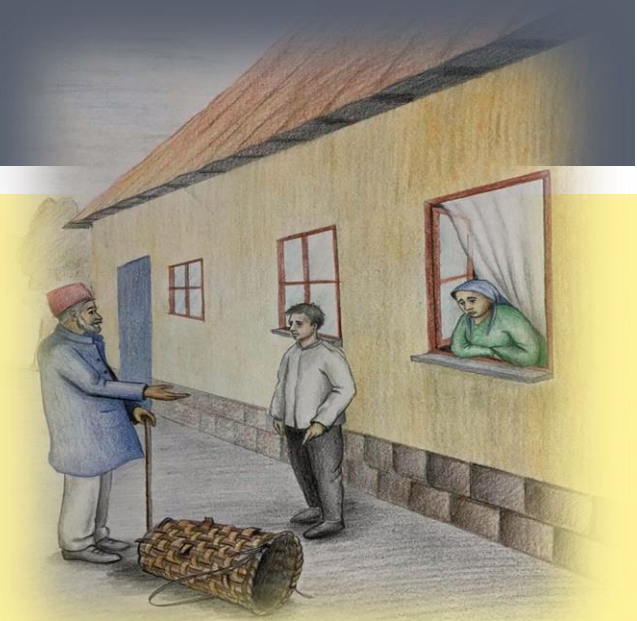
Mehmet Emin Yurdakul ve Ziya Gökalp'ın yanı sıra "Hecenin Beş Şairi" ya da "Beş Hececiler" diye adlandırılan şairler Millî Edebiyat Dönemi şiirinin yetkin örneklerini vermiştir.

Millî Edebiyat şairleri; art arda gelen Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın Anadolu'daki yıkımını dile getirmiş; vatan sevgisi ve kahramanlık gibi temaların yanı sıra bireysel temaları da işlemiştir.

"Beş Hececiler" : Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy, Yusuf Ziya Ortaç ve Faruk Nafiz Çamlıbel.

MANZUM HİKÂYE

- Biçimsel olarak şiire benzeyen (ölçülü, uyaklı, dizeler hâlinde yazılmış) hikâyelere **manzum hikâye** denir.
- Genellikle didaktik özellik gösteren ve yaşanmış ya da yaşanabilir olayların şiir biçiminde anlatıldığı manzum hikâyede Küfe adlı metinde olduğu gibi hikâyenin yapı unsurları (kişi, yer, zaman, olay örgüsü) bulunur.
- Türk edebiyatında **Tevfik Fikret ve Mehmet Akif Ersoy** başarılı manzum hikâye örnekleri vermiştir.

KÜFE

Beş on gün oldu ki, mu'tâda inkıyâd ile ben
Sabahleyin çıkıvermişim evden erkenden.
Bizim mahalle de İstanbul'un kenârı demek:
Sokaklarında gezilmez ki yüzme bilmeyerek!
Adım başında derin bir buhayre dalgalanır,
Sular karardı mı, artık gelen gelir dayanır.
Bir elde olmalı kandil, bir elde iskandil,
Selâmetin yolu insan için bu, başka değil!

CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN İLK YILLARINDA ŞİİR

Millî Edebiyat Dönemi'nde başlayan edebî eserlerde millî değerlerin işlenmesine Cumhuriyet'in ilk yıllarında devam edilmiştir. Şiirde millî duyarlılığa önem verilmiş, ağırlıklı olarak halk şiirinden gelen öğeler (yalın dil, hece ölçüsü, dörtlük nazım birimi vb.) kullanılmıştır. Bu dönemde Millî Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren bir şiir çizgisi görülür.

Kurtuluş Savaşı kazanılmış, sıra vatanın ve milletin maddi ve manevi yönden kalkınmasına gelmiştir. Bu düşüncede millî bir heyecanla hareket eden şairler, şiirlerinde genellikle Anadolu'yu ve Anadolu insanını konu edinmiş; böylece Memleket Edebiyatı adı verilen bir akım oluşmuştur.

İlk örneklerini II. Meşrutiyet'ten sonra vermeye başlayan memleketçi şiir, bu akım içinde varlığını güçlü biçimde sürdürmüştür. Anadolu'ya yöneliş, memleket manzaraları, vatan ve millet sevgisi bu akımın işlediği başlıca temalardır. Bu akımda Batı edebiyatının zevk ve anlayışıyla yerli anlayış, memleket edebiyatı düşüncesi etrafında birleşmiş; millî kimlik, edebî eserlerin merkezine yerleşmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN İLK YILLARINDA ŞİİR

Faruk Nafiz
Çamlıbel

Ahmet Kutsi
Tecer

Kemalettin
Kamu

Orhan Şaik
Gökyay

Ömer Bedrettin
Uşaklı

gibi şairler; Memleket Edebiyatı akımı
doğrultusunda eser vermiştir.

TÜRKİYE DIŞINDAKİ ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİ

Türk dünyası edebiyatı, ortak duygu ve düşünce dünyasının yanı sıra zengin bir kültür birikimine sahiptir.

Türkiye dışındaki coğrafyalarda yaşayan Türkler, ana dili bilinci ile Türkçe eserler vermiştir.

Türk dilinin konuşulduğu ülkelerde, bölgelerde yaşayan Türk şairler; halkın sorunlarını, beklentilerini şiirleri aracılığıyla dile getirmiştir.

Bu bölgelerde Türkçenin çeşitli lehçe ve şivelerinde eserler verilmiştir. Türkiye dışındaki çağdaş Türk şiirinde genellikle özgürlük ve ulusal bilinç temaları işlenmiştir.

TÜRKİYE DIŞINDAKİ ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİ'NİN BAŞLICA TEMSİLCİLERİ

BAHTİYAR VAHAPZADE

ŞEHİRİYAR

RECEP KÜPÇÜ

MAĞCAN CUMABAYULI

OSMAN TÜRKAY
ÖZKER YAŞIN

ABDULHAMİT SÜLEYMAN ÇOLPAN
AYBEK

ATA ATACANOĞLU

NİMETULLAH HAFİZ

AZERBAYCAN

İRAN

BULGARİSTAN

KAZAKİSTAN

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

ÖZBEKİSTAN

TÜRKMENİSTAN

ESKİ YUGOSLAVYA